

Kommittémotion

Motion till riksdagen: 2014/1569

av Jens Holm m.fl. (V)

Giftfri vardag

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i EU:s kemikalielagstiftning, Reach.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjligheter att införa strängare regler för produkter av miljö- och folkhälsoskäl.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med en åtgärdsplan för nationella förbud mot och begränsningar i närtid av kemikalier som man bedömer inte kommer att regleras inom rimlig tid inom EU för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utsträcka förbuden mot ftalater till att omfatta textilier och samtliga leksaker och barnvårdsartiklar.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbjuda deka-BDE och om att se över möjligheterna att förbjuda användning av andra farliga bromerade flamskyddsmedel.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa nationella begränsningar av användningen av perfluoroktansyra (PFOA) och andra PFOA-liknande ämnen.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nonylfenoletoxylat.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter bör införas.

Inledning

Det finns över 100 000 tusen kemikalier inrapporterade inom EU, men vi har enbart kunskap om några få procent av dessa. För en säkrare kemikalieanvändning krävs således ökad forskning och ett mer heltäckande regelverk både nationellt och på EU-nivå. Vid bedömning av kemikalier ska försiktighetsprincipen gälla. Det innebär att förebyggande åtgärder ska vidtas vid hot mot hälsa eller miljö även om osäkerhet råder om hoten. Inga nya kemikalier ska börja användas innan deras eventuella negativa påverkan har testats. Kemikalier med egenskaper som inte är tillräckligt kända ska bedömas som farliga tills de granskats. För att minska mängden farliga kemikalier i vår vardag krävs starkare lagstiftning och fler styrmedel. Ju fler EU-länder som driver en starkare nationell lagstiftning, desto lättare är det sedan att få igenom begränsningar på EU-nivå. Hormonstörande och hälsoskadliga ämnen för människan hamnar även i vår natur där de ger en stor negativ miljöpåverkan och vars effekter inte är helt kända.

Förändra regelverket i Reach

EU:s kemikalielagstiftning Reach började som ett ambitiöst projekt men har successivt urvattnats. Reach är därför i stort behov av förändringar för att förbättra hanteringen av kemikalier inom EU. Vi anser att Sverige bör ta initiativ till att skärpa Reachs regler inom följande områden. Lagstiftningen bör revideras så att barns hälsa är överordnad inom lagstiftningen för Reach, och hormonstörande ämnen ska regleras i ökad grad. Krav på klassificering och märkning av varor måste stärkas. EU:s ambition att ersätta miljöskadliga kemikalier med mindre farliga i enlighet med substitutionsprincipen bör stärkas genom införande av krav ställda på producenterna som minst når ambitionsnivån i det ursprungliga förslaget från kommissionen. Nanomaterial samt i större utsträckning lågvolyämen bör införlivas i Reach. EU:s kemikalielagstiftning bör även stärka regelverket för att beakta och förhindra spridning av miljö- och hälsofarliga effekter som uppstår genom kombination av kemikalier.

Vad som ovan anförs om krav på förändringar av Reach bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kemikaliepolitiken kräver även nationella åtgärder

Den föregående regeringen initierade en utredning om ekonomiska styrmedel för att minska spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen i varor och konsumentprodukter.

Utredningen ska särskilt undersöka möjligheterna att införa en skatt på skadliga kemikalier. Vänsterpartiet välkomnade regeringens initiativ men tycker att det är viktigt att framhålla att ekonomiska styrmedel aldrig bör ersätta förbud när så krävs för hälsa och miljö.

Det är rimligt att en högre politisk miljöambition i sig ska kunna vara ett skäl för att godkänna strängare regler i ett medlemsland. EU:s regelverk bör ge enskilda länder större möjlighet att införa strängare regler på produkter av miljö- och folkhälsoskäl. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det behövs en uttalad strategi för hur Sverige ska kunna uppnå en giftfri miljö när EU:s beslut på området brister eller dröjer längre än vad som kan anses acceptabelt för människors hälsa eller för miljön. Av just detta skäl har vi förslag på mer långtgående nationella regleringar och förbud mot de farligaste ämnena. Vår bedömning är att detta är en nödvändighet för att säkra högt ställda mål för människors hälsa och för våra ekosystem i enlighet med våra miljö kvalitetsmål. Det står heller inte i motsättning till det mer långsiktiga påverkansarbetet gentemot EU inom kemikaliepolitiken. Därför behövs en åtgärdsplan i närtid för nationella förbud mot och begränsningar för kemikalier. Åtgärdsplanen bör inte minst omfatta nationella förbud mot en rad hormonstörande ämnen. Regeringen bör skyndsamt återkomma med en åtgärdsplan för nationella förbud och begränsningar i närtid av kemikalier som inte bedöms regleras inom rimlig tid inom EU för att nå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö till 2020. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lagstifta mot användning av ftalater

Ftalater är samlingsnamnet på en grupp kemiska ämnen som är baserade på ämnet ftalsyra. Ftalater används bl.a. som mjukgörare i plast. Några ftalater misstänks vara så skadliga att de är förbjudna i alla leksaker och barnvårdsartiklar. Ftalater kan nämligen läcka ut ur plast och tas upp av kroppen. Ett antal ftalater kan påverka och skada fortplantningsförmågan. En del ftalater får människan i sig genom direktkontakt med bl.a. plaster och en del indirekt t.ex. genom födan. Ftalaterna DINP, DIDP och DNOP är endast förbjudna om produkterna kan stoppas i munnen. Förbuden bör utsträckas till textil och till samtliga leksaker och barnvårdsartiklar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förbjud bisfenoler

Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som kan leda till diabetes och hjärt-kärlsjukdomar hos vuxna samt beteendestörningar hos barn. Ämnet används bl.a. för att

göra plastprodukter hårdare. Bisfenol A finns även i en mängd andra produkter, exempelvis kvitton, förpackningar och vid s.k. relining av rör. Vid förslitning eller skada släpper dock varan ifrån sig ämnet, och vi riskerar att få det i oss. Förbud finns nu mot bisfenol A i barnmatsförpackningar och nappflaskor, vilket är positivt. Bisfenol A är dock fortfarande ett vanligt ämne som finns i 95 procent av befolkningen och finns t.ex. i renoverade dricksvattenrör och konservburkar. Frankrike har förbjudit bisfenol A i all kontakt med alla livsmedel.

Det finns även andra bisfenoler, som bisfenol S och bisfenol F, vilka används trots att forskningen visat att även dessa ämnen kan vara farliga. Nyligen uppdaterades den s.k. SIN-listan, som står för ”Substitute it now”. Listan innehåller ämnen som uppfyller kriterierna för s.k. ”särskilt farliga ämnen” i EU:s kemikalielagstiftning Reach och som därmed ska fasas ut. Listan tas fram av Internationella kemikalieseekretariatet som består av miljöorganisationer och progressiva företag. I den nya versionen av listan lades bl.a. bisfenol S och bisfenol F till över ämnen som anses särskilt farliga. Det är hög tid att få bort exponeringen av bisfenoler, inte minst när det gäller livsmedel, kvitton samt tandlagningar för särskilt utsatta grupper. Ett totalförbud mot bisfenol A och andra farliga bisfenoler bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förbud mot bromerade flamskyddsmedel

Flamskyddsmedel används för att fördröja eller förhindra att ett material börjar brinna. Det förekommer i textilier och möbler samt elektroniska produkter, och vissa av medlen är miljö- och hälsofarliga och i en del fall misstänkt hormonstörande. Av de flera hundra olika flamskyddsmedlen finns ett 70-tal som innehåller brom. De bromerade flamskyddsmedlen är de mest problematiska då de finns kvar länge i naturen, samlas i organismerna och är giftiga.

Flera av de farligaste flamskyddsmedlen är förbjudna i t.ex. elektroniska varor. Den tidigare regeringen tog bort det rådande förbudet mot det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE i möbler och textilier. Dek-BDE är ett ämne som på många sätt liknar miljögifterna PCB och DDT. Ett förbud bör därför återinföras. Regeringen bör även se över möjligheterna att förbjuda användning av andra farliga bromerade flamskyddsmedel. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förbud mot andra farliga kemikalier

PFOA (perfluoroktansyra) tillhör gruppen perfluorerade ämnen och återfinns nästan överallt i miljön. Vanliga produkter där perfluorerade ämnen kan ingå är impregnerat

papper och textilier, rengöringsmedel och brandsläckningsskum. PFOA bryts inte ned i naturen, är reproduktionsstörande och misstänks vara cancerframkallande för människor. En reglering av PFOA är på gång inom EU. Sverige bör därför gå före och införa nationella begränsningar mot PFOA och PFOA-liknande ämnen i varor som barn kommer i kontakt med samt i varor som kommer i kontakt med livsmedel och kläder. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Nonylfenoletoxylat finns bl.a. i textilier. Kemikalien är mycket giftig för vattenlevande organismer och tillhör en grupp av ämnen som prioriteras i EU:s vattendirektiv och Stockholms stads arbete med nya gifter. Nonylfenoletoxylat bör förbjudas i alla varor som kommer i kontakt med barn. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Användningen av silver, triklosan och triklokarban blir allt vanligare och det är ämnen som kan bidra till utvecklingen av resistent bakterier. Dessa ämnen finns i sportkläder, deodoranter, strumpor, tandborstar och tvättmaskiner. Ett förbud mot triklosan, triklokarban och silver som tillsatser i olika konsumentprodukter bör införas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Jens Holm (V)

Stig Henriksson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Birger Lahti (V)

Hans Linde (V)

Håkan Svenneling (V)

Emma Wallrup (V)